

Spis ilustracji

1. Fragment kolumny z ołtarza paryskiego (Notre Dame de Paris) z celtyckimi bóstwami — Esusem, Tarvosem Trigaranosem i Smert/iosem/. P. M. Duval, <i>Paris antique</i> . Paris 1961	9
2. Gall umierający na tarczy. Rzeźba marmurowa. Museo Capitolino. Rzym. Z kartoteki autora	15
3. Głowa Galla. Museo Capitolino. Rzym. Z kartoteki autora	15
4. Rzeźba gallo-rzymska zwana Trajanem albo Merkurym Augustusem. Ottenhausen, Szwajcaria. Muzeum w Luzernie. Z kartoteki autora	27
5. Marmurowy sarkofag przedstawiający bitwę Galatów z Grekami. Museo Capitolino. Rzym. Z kartoteki autora	33
6. Celtycki zgięty miecz żelazny z pięknie zdobioną pochwą z ciałopalnego grobu. Żerań. Państwowe Muzeum Archeologiczne. Warszawa. Z kartoteki autora	42
7. Narzędzia kowalskie oraz miecz z grobu kowala; lateńsko-rzymskie cmentarzysko w Wesółkach, pow. Kalisz. Z kartoteki K. Dąbrowskiego	44—45
8. Scena zawierania ślubu. Płaskorzeźba gallo-rzymska. Langrés Musée St. Didier. Francja. Z kartoteki autora	50
9a. Kobieta idąca z tarczą do boju. Fragment płaskorzeźby z Orange, dep. Narbonne, Francja. P. Pellerin, <i>En resuscitant Vaison-la-Romaine</i> , Paris 1962, s. 182, rys. 224	54
9b. Kobieta prowadząca w bój. Płaskorzeźba rzymska. Pecz. Węgry. I. Balogh, <i>Adatok az olasz Romankori Szobraszat magyerszag hatusaker</i> . W: <i>Archacologiai Ertesito</i> , Budapest, t. 46, 1932—33, s. 100—115	54
10. Druid — kostium użyty do „żywych obrazów” odgrywanych u Deotymy (Jadwigi Łuszczewskiej) w Warszawie w latach 1870—1880 wg. projektu Aleksandra Lessera. Z kartoteki autora	64
11. Diadem kapłański z brązu z II—III w. n.e. Hock wold-	

-cum-Wilton, hr. Norfolk, W. Brytania. I M. Toynbee, <i>Art in Roman Britain</i> , London 1962, rys. 139	66
12. Drewniana figurka Pana Jezusa jadącego na koniku i słonecznym wózku. Steinen, kant. Schwyz, Szwajcaria. Z kartoteki autora	75
13. Płaskorzeźba kamienna przedstawiająca tzw. genius cucullatus w płaszczu z kapturem. Hemmersdorf k. Rottemburga, NRF. P. Paulsem, <i>Der sogenannte Erdstalle in Ringingen, kr. Ebingen</i> . W: „Fundberichte aus Schwaben”, N. F., t. 17, 1969, s. 144, tabl. 38	81
14. Epona z jabłkami. Płaskorzeźba z sanktuarium celtyckiego w dolinie Altbach. Landesmuseum Trewir, NRF. Z kartoteki autora	85
15. Epona z rogami obfitości. Prymitywny posążek kamienny. Alise-Ste-Reine, dep. Côte-d’Or, Francja. Z kartoteki autora	87
16. Celtyckie bóstwa w <i>torquesach</i> , prawdopodobnie Sucellus i Nantosvelta, East Stoke, hr. Nottinghamshire II—III w. n.e. Nottingham University Museum	89
17. Celtycka Bogini Matka wmurowana koło drzwi trzynastowiecznego kościoła w Montarcher (k. Forez), dep. Allier, Francja. Z kartoteki autora	91
18. Rosmerta, żona Merkurego (?) z ołtarza paryskiego i Sucellus i Nantosvelta	93
18a. S. Reinach, <i>Guide du Musée des Antiquités Nationales</i> , Saint-Germain-en-Laye, 1922, s. 69, s. 74	93
19. Tarvos Trigaranos z ołtarza w Trewirze, NRF. Z kartoteki autora	94
20. Płaskorzeźba przedstawiająca Cernunnosa z rogami, siedzącego w pozycji Buddy. Musée Archeologique de Reims, Francja. Z kartoteki autora	96
21. Bóg „rogaty” (brąz). Lezoux. dep. Puy de Dôme, Francja. S. Reinach, <i>Guide</i> 1922, s. 112, rys. 117	96
22. Cernunnos z <i>torquesami</i> na rogach znaleziony pod chórem kościoła Notre Dame de Paris. Musée de Cluny. Z kartoteki autora	96
23. Celtycki bóg Selvanus. Mont St. Jean, dep. Sarthe, Francja. Musée des Antiquités Nationales St. Germain-en-Laye. Z kartoteki autora	98
24. Celtycki bóg z kółkiem oraz wiązką spiral (piorunów) — Taranis, figurka z brązu (wys. 14 cm). Châtelet, dep. Hte Marne, Francja. Z kartoteki autora	100

25. Cernunnos albo Kernunnos. Vendoquvres, dep. Indre, Francja. H. P. Eydoux, *La France Antique*, Paris 1962, s. 276 101
26. Cernunnos (?)bóg z jeleniem. Bóstwo gallo-rzymskie. Donon k. Strassburga. Musée Archeologique Strassburg. Francja. Z kartoteki autora 104
27. Bóg z kółkiem — Tanaris — Tanartis, forma odlewnicza III w. n.e. Corbrigde (Corstopitum), hr. Northumbreland. Toynbee J. M. C., *Art in Roman Britain*, 1962, str. 191 106
28. Kapitel z miejscowym celtyckim bóstwem, które trzyma topór (III w. n.e.) Cirencester (Corinium), hr. Gloucester. J. M. Toynbee, op. cit., s. 197 107
29. Sucellus — Succanus — Dagda (?) Brązowy posążek. Arc-sur-Tille, dep. d'Or, Francja. Musée des Antiquites Nationales St. Germain-en-Laye. Z kartoteki autora . . . 109
30. Zniszczona rzeźba przedstawiająca bóstwo gallo-rzymskie z rogiem obfitości i jeleniem. Musée d'Etat Luxembourg. Z kartoteki autora 111
31. Celtycka bogini Brigantia. Blatobulgium, hr. Dumfriesshire, Szkocja k. 210 r. n.e. National Antiquity Museum Edinburgh 114
32. Trzy Matki. Plaskorzeźba w kamieniu wmurowana w ścianę kościoła zbudowanego na fortyfikacji rzymskiej. Ankaster, hr. Lincolnshire. S. S. Frère, *Some romano-british sculptures from Ancaster and Wilsford Lincolnshire* „The Antiquaries Journal”, t. 41, 1961, s. 230—231 116
33. Głowa z kamiennego słupa (?) celtyckiego (II w. p.n.e) Heidelberg, NRF. P. H. Powell, *The Celts* 1958, s. 135 . 118
34. Słup St. Goar (Pfalzfeld), kr. Hünserück. Provinzialmuseum Bonn. Rekonstrukcja rysunkowa tego słupa z Heidelberga. Z kartoteki autora 118
- 35—36. Trójtwarzowe kamienne bóstwo celtyckie znalezione niedawno w Bradenstoke k. Wiltshire, hr. Dorset, W. Brytania. A. Ross, *A Celtic three-faced head from Wiltshire* (Cte Dorset). W: „Antiquity London” 1967, t. 41, nr 161 120
37. Gallo-rzymska urna z twarzami (I w. n.e.) Musée Curtnis Liège. Z kartoteki autora 121
38. Stela kamienna z zaznaczoną twarzą znaleziona w pobliżu celtyckiego osiedla w Angerburg. Hirzenheim Dill-Kreis, NRF. Z kartoteki autora 122

39. Rekonstrukcja rogatego nakrycia głowy tegoż posągu. Z kartoteki autora	123
40. „Słup” przedstawiający dwugłowe bóstwo celtyckie. Holzgerlingen, Wirtembergia, NRF. Z kartoteki autora	123
41. Kapliczka Epony. Musée d'Etat, Luxembourg. Z kartoteki autora	125
42. Celtycka rzeźba przedstawiająca, być może, Belenosa, II—I w. p.n.e. Mšecke Žehrowice, CSR. I. Borkovsky, <i>Keltska tvar z Cech W: Obzor prahistoncky</i> . Praha 1946, t. 13, s. 16—22	126
43—44. Tarasque, smok trzymający łapy na dwu ściętych głowach. Rzeźba w kamieniu. Noves (m. Arles i Avignon) J. Moreau, <i>Die Welt der Kelten</i> . Stuttgart 1958, tabl. 53	127
45—47. Sceny obrzędowe i bóstwo celtyckie uwiecznione na srebrnych płytkach z kotła gallo-trackiego z I w. p.n.e. znalezione w Gundestrup, Dania. Z kartoteki autora	129
48. Brązowa figurka dzika. Praha-Šarka. J. Neustupny, <i>Pervolytnaja istoria Ceskolovaki</i> . Praha 1958, s. 1	132
49. Głowa celtyckiego bóstwa odkryta niedawno w Salzburgu, Austria. Z kartoteki autora	134
50. Gliniana barka z ludzikiem — prawdopodobnie eks-woto. Sanktuarium celtyckie. Magdalensberg k. Klagenfurtu, Austria. Z kartoteki autora	138
51. Rzeźba kamienna z VI w. p.n.e. wyobrażająca celtyckiego wodza (?), herosa (?). Hirschlanden, kr. Leonsberg, Wirtembergia, NRF. Z kartoteki autora	146
52. Stonehenge hr. Salisbury. W. Brytania	149
53. Trylithon, fragment tegoż. Stonehenge. Z kartoteki autora	149
54. Bóstwo celtyckie z mieczem i <i>torquesem</i> ; figurka kamienna. Bozouls, dep. Aveyron, Francja. H. P. Eydoux, <i>La France antique</i> . Paris 1962, s. 312	156
55. Słup kamienny z wieloma głowami ściętymi (prawdopodobnie pierwotnie — próg z sanktuarium gallo-rzymskiego w Entremont k. Aix-en-Provence. Muzeum Archeologiczne w Aix-en-Provence. Z kartoteki autora	158
56. Zakończenie słupa kamiennego zdobne dwoma „ściętymi” głowami. Entremont (dep. Aix-en-Provence) Francja. J. Moreau. <i>Die Welt der Kelten</i> , Stuttgart 1958	158
57. Trofeum składające się z celtyckich tarcz, znaków bojowych. Łuk w Orange, dep. Narbonne. Francja. Musée du Louvre. Z kartoteki autora	162

58.	Celtycki grób wozowy (Latene) Somme-Bionne, dep. Marne, Francja. M. Ebert, <i>Reallexikon der Vorgeschichte</i> , t. XII, 1927, tabl. 87	167
59.	Celtycki grób szkieletowy późnolateński. Biskupin, pow. Żnin. Państwowe Muzeum Archeologiczne, fot. T. Biniewski	170
60.	Krater brązowy z książęcego grobu wczesnolateńskiego w Vix (dep. Châtillon-sur-Marne). Francja. Z kartoteki autora	174
61.	Fragment fryzu z tegoż krateru. Z kartoteki autora	174
62.	Złoty diadem z grobu z Vix. Z kartoteki autora	175
63.	Kapłanka z pokrywy krateru Vix. Z kartoteki autora	175
64.	Wóz sakralny Dejbjerg, Dania. M. Ebert, <i>Reallexikon der Vorgeschichte</i> , t. 2 1925, tabl. 181 a	178
65.	Ohnenheim. Tumulus z VI w. p.n.e. Alzacja. Rekonstrukcja z Muzeum Archeologicznego w Strasburgu. Z kartoteki autora	178
66—67.	Celtycki imbryczek brązowy zdobiony emalią znaleziony w grobie książęcym. Łęg Piekarski, pow. Turek. Państwowe Muzeum Archeologiczne, fot. T. Biniewski	182
68.	Głowa celtyckiego bóstwa. Brąz II—III w. Felmingham Hall, hr. Norfolk, British Museum. J. M. Toynbee, op. cit., s. 146	206
69.	Relikwiarz złoty z relikwiami św. Baudina. Owenria, Francja. Z kartoteki autora	206
70.	Irlandzki krzyż kamienny. Monasterboice, hr. Louth, Irlandia. Z kartoteki autora	210
71.	Bogini Arduinna (Artio) z niedźwiedziem. Musée Archéologique. Bern, Szwajcaria. Z kartoteki autora	219
72.	Dzik albo Niedźwiedź nr 1 na północnym stoku Ślęży. Muzeum Archeologiczne. Wrocław. Z kartoteki autora	222
73.	Złoty róg Gallehus. Dania. Muzeum archeologiczne w Kopenhadze. Z kartoteki autora	223
74.	Bóg Esus z ołtarza Notre Dame de Paris. H. P. Eydoux. <i>La France antique</i> , Paris 1962, s. 284	227
75.	Bóg Gobniu z ołtarza Notre Dame de Paris. S. Reinach, <i>Guide du Musée de St.-Germain-en Laye</i> 1922	227
76.	Portal północny ze znakami zodiaku i prace w polu (<i>vide</i> smok i bóstwo dwugłowe) M. Aubert, <i>La cathedrale de Chartres</i> , Paris 1963, s. 53	230
77.	Portal północny „styczeń” i „luty” Dzik. M. Aubert, <i>La cathedrale de Chartres</i> , Paris 1963, rys. 77	232
78.	Kuszenie św. Benedykta przez diabła. Kapitel w północ-	

	nej części nawy romańskiego kościoła Saint-Benoit-sur-Loire, Francja. Z kartoteki autora	239
79.	Obwałowanie kamienne na Śląży. H. Cehak-Holubowiczowa, <i>Kamienne konstrukcje na Śląży</i> , „Światowit”, t. 23, 1960, s. 462, rys. 1	251
80.	Odsłonięte lico wewnętrznego wału kamiennego na Śląży. Z kartoteki autora	252
81.	Moneta celtycka z wyobrażeniem wojownika. Z kartoteki M. E. P. König. Saarbrücken, NRF	264
82.	Złożony posążek drewniany cudownej Madonny z XIII w. Orcival, Owernia. Z kartoteki autora	266
83.	Figura kamienna zwana „celtyckim księciem” albo Emmeranem, prawdopodobnie pomnik herosa celtyckiego. Stadt Museum Regensburg, NRF. Z kartoteki autora	268

Spis rzeczy

Słowo wstępne	5
Przestrzeń dla Celtów	13
Peryferyjne obszary kultury celtyckiej	30
Celtycka myśl techniczna	37
Układy społeczne u Celtów	49
Instytucja druidów	61
Panteonu celtyckiego część I	84
Panteonu celtyckiego część II	103
W krainie bogów, w zaświatach	137
Nemetony	152
Jak śmiertelni dostawali się w zaświaty	164
O reinkarnacji, dekapitacji... i intronizacji	186
Zwyczaje rodzinne	194
Doroczny cykl świąt celtyckich	203
Magia i symbolika celtycka	213
Celtyckie relikty w średniowiecznej Europie	225
Przeżytki wierzeń celtyckich w Polsce	245
Zakończenie	263
 Resumé	 271
Indeksy	273
Spis ilustracji	287
Bibliografia	293